

Nieuw Stadion Den Haag

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

11 augustus 2004 rapportnummer 1440-65

commissie voor de milieueffectrapportage

Aan het College van
Burgemeester en Wethouders Den Haag
Postbus 12600
2500 DJ DEN HAAG

uw kenmerk
SB 2004-13720

uw brief
8 juni 2004

ons kenmerk
1440-64/vE/wt

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Nieuw Stadion Den Haag

doorkiesnummer
(030) 234 76 25

Utrecht,
11 augustus 2004

Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over een nieuw stadion te Den Haag. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

drs. H.G. Ouwerkerk
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Nieuw Stadion Den Haag

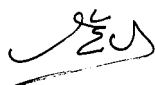
Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Nieuw Stadion Den Haag

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over Nieuw Stadion Den Haag,

uitgebracht aan het College van burgemeester en wethouders van Den Haag door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

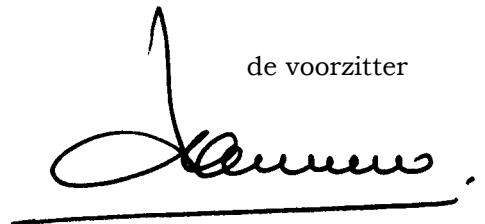
de werkgroep m.e.r.
Nieuw Stadion Den Haag,

de secretaris

drs. M. van Eck

de voorzitter

drs. H.G. Ouwerkerk

Utrecht, 11 augustus 2004

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	2
3.1 Probleemstelling en doel.....	2
3.2 Locatiekeuze	2
3.3 Beleidskader	3
3.4 Te nemen besluit(en)	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	3
4.1 Voorgenomen activiteit.....	3
4.2 Alternatieven.....	4
5. MILIEUASPECTEN.....	5
5.1 Algemeen	5
5.2 Verkeer en vervoer	5
5.3 Woon- en leefmilieu.....	6
5.4 Overige milieuaspecten.....	7
6. OVERIGE RICHTLIJNEN.....	8

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 8 juni 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in De Posthoorn d.d. 9 juni 2004
- 2A. Kennisgeving in de Haagsche Courant d.d. 25 juni 2004
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De gemeenteraad van Den Haag heeft besloten om een nieuw voetbalstadion voor ADO te realiseren op de zogenoemde “prime-location” op het bedrijventerrein Forepark. Samen met het stadion worden ook commerciële activiteiten (retail, horeca, leisure, bedrijfsmatige activiteiten) gerealiseerd. Omdat deze ontwikkelingen mogelijk meer dan 500.000 bezoekers op jaarbasis aantrekken, wordt een milieueffectrapportage (m.e.r.) uitgevoerd¹. De m.e.r. wordt gekoppeld aan een artikel 19-procedure WRO. Dat houdt in dat Burgemeester en Wethouders van Den Haag optreden als bevoegd gezag. Het milieueffectrapport (MER) wordt opgesteld in opdracht van de Stichting Stadionontwikkeling en Ballast Nedam Ontwikkelingsmaatschappij (initiatiefnemers).

Bij brief van 8 juni 2004 is de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het op te stellen MER². De procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Posthoorn van 9 juni en de Haagsche Courant van 25 juni³.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep⁴ van de Commissie voor de m.e.r. – verder aangeduid als ‘de Commissie’. Het geeft aan welke informatie het MER moet bieden om het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Via de gemeente Den Haag heeft de Commissie kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁵. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze relevante aanbevelingen bevat over informatie die in het MER moet worden opgenomen.

De Commissie bouwt in haar advies voort op de informatie die is gegeven in de startnotitie en haar toegezonden aanvullende documentatie⁶. Dat houdt in dat zij de deze informatie op juistheid en volledigheid heeft getoetst en vooral aangeeft waarop het MER zich in aanvulling op deze informatie nog moet richten⁷. De gemeente Den Haag heeft aangegeven het MER onder meer te willen gebruiken om de randvoorwaarden voor het aanvullende programma scherper te bepalen en verder het eerdere onderzoek te actualiseren. De gemeente heeft al aangegeven dat er een integraal MER komt, waarin zowel bestaande als nieuwe gegevens bijeen zijn gebracht.

¹ Besluit m.e.r. C10.1.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens

⁵ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

⁶ Lijst van bestudeerde achtergrondrapporten: Raadsbesluit gemeente Den Haag, 15-5-2003 met bijlagen; EV rapport Save (notitie 17-9-2002); uitspraak rechtbank 10-2-2004; Uitwerkingsplan Vliet/A12 zone van stadsgewest Haaglanden (concept-ontwerp) 3-3-2004; Haalbaarheidsonderzoek van Boer & Croon, 31-8-2000; Rapport "De ontwikkelingsvraagstukken" van Boer & Croon (concept) 8-10-2001; Rapport bereikbaarheid ADO Den Haag stadion Forepark van Ingenieursbureau Den Haag, 10-9-2003; rapport "Akoestisch onderzoek Wet milieubeheer" van DGMR 29-7-2003; rapport "Aanvullend akoestisch onderzoek naar de indirecte hinder van Stadion Den Haag" van DGMR 17-11-2003; aanvraag Wm-vergunning. 30-7-2003; beschikking inzake de Wm-aanvraag, inclusief vergunning (zonder datum); Notities met bijlagen over lichthinder, zie voetnoot 19.

⁷ In de startnotitie werd gesproken van een *verkorte procedure* voor deze m.e.r. Dit heeft insprekers op het verkeerde been gezet. Er is geen sprake van dat bepaalde procedurestappen uit de m.e.r.-procedure zouden (kunnen) worden overgeslagen. De beoogde tijdwinst werd gezien in het nu al presenteren van de beschikbare informatie, waardoor zowel de wettelijke adviseurs als de insprekers gericht zouden kunnen aangeven aan welke informatie aanvullend nog behoefte zou zijn. Diverse insprekers hebben zo ook hun reactie ingericht.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Voor het MER Nieuw Station Den Haag acht de Commissie de volgende informatie het meest van belang:

- onderbouwing van de keuze voor de locatie Forepark;
- (consistente) ramingen van bezoekers en verkeer die worden afgezet tegen de beschikbare ruimte voor verkeer (bereikbaarheid/congestie) en de capaciteit voor vervoer en parkeren;
- verkenning van de ruimte in een voldoende groot studiegebied die de verkeerswegen, parkeervoorzieningen en milieuregelgeving (met name geluid en externe veiligheid) nog bieden voor extra commerciële activiteiten;
- concretisering van wat de commerciële activiteiten kunnen inhouden;
- benoemen van maatregelen ter regulering van de bezoekersstromen en ter vermindering van overlast en (sociale) onveiligheid;
- aanvullingen en/of actualiseringen van de berekeningen voor (geluid), lucht en externe veiligheid;
- een publieksvriendelijke presentatie van met name die gegevens die voor de insprekers belangrijk zijn.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Probleemstelling en doel

De startnotitie bevat een duidelijke beschrijving van probleemstelling en doel. Voor het MER wordt gevraagd de doelen zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik.

De doelomschrijving in de startnotitie voldoet aan deze vereisten, maar is te veel gericht op de locatie Forepark. Het verdient aanbeveling de doelomschrijving die voortvloeit uit de probleemstelling zo te verbreden dat ook de locatiekeuze ermee kan worden onderbouwd.

3.2 Locatiekeuze

In de startnotitie en overige documentatie komt de locatiekeuze te summier aan de orde⁸. In het MER moet met enkele duidelijke criteria worden aangegeven welke locaties binnen de gemeente Den Haag voor vestiging van het stadion in aanmerking zouden kunnen komen. Deze locaties moeten onderling worden afgewogen, waarbij milieucriteria (zie hoofdstuk 5) een herkenbare rol krijgen⁹. Geef aan welke locatie het meest milieuvriendelijk is en onderbouw de keuze voor het Forepark.

⁸ Dit punt staat in de reacties bijlage 4 nummer 2, 7, 10, 11, 14,17 en 20. Bespreek ten minste kort alle alternatieve locaties die de insprekers noemen, waaronder ook handhaving van het stadion op de huidige plek.

⁹ Het MER moet een goede onderbouwing van de locatie bevatten, maar de meeste aandacht dient te worden besteed aan de wijze van aanleg van de voorgenomen activiteit op het Foreparkterrein en de effecten daarvan op de omgeving, zie hoofdstuk 4 en 5 van dit advies.

3.3 Beleidskader

Het belangrijkste beleidskader, waarmee bij de besluitvorming rekening moet worden gehouden, is reeds toereikend¹⁰ in de startnotitie beschreven en kan in het MER worden overgenomen. Het verdient aanbeveling de informatie die nodig is voor de Watertoets in het MER op te nemen.

3.4 Te nemen besluit(en)

In het MER moet staan voor welke besluiten het is bedoeld, volgens welke procedure en welk tijdpad de besluitvorming plaatsvindt en welke adviesorganen en instanties daarbij zijn betrokken. Ga ook in op de vraag of:

- een nieuwe of gewijzigde milieuvergunning wordt afgegeven;
- een aanvullende Ontheffing op grond van de Flora- en Faunawet nodig is.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Voorgenomen activiteit

Stadion

De voorgenomen activiteit betreft de bouw van een nieuw voetbalstadion met bijbehorende infrastructuur (waaronder parkeervoorzieningen) en de realisatie van commerciële activiteiten op de *prime location* van het bedrijventerrein Forepark. Naar het stadion is al veel onderzoek verricht in het kader van de Wm-vergunning. In het MER kan worden volstaan met het weergeven van de belangrijkste (geactualiseerde) gegevens daarover.

Commerciële activiteiten

Er dient meer informatie te komen over de aard en omvang van de commerciële activiteiten en hun bezoekersaantrekkende werking, zo concreet als deze informatie in dit stadium van de planvorming beschikbaar en nodig is.

Maak bij de beschrijving ten minste een indeling in sectoren commerciële voorzieningen (bijvoorbeeld retail, bedrijven/kantoren, horeca, leisure) met het bijbehorende bezoekprofiel. Benoem per sector concrete activiteiten die in het plangebied (wel of niet) inpasbaar zouden zijn¹¹.

Geef aan op grond van welke afwegingen en berekeningen de voorgenomen omvang per sector is bepaald. Toon aan dat dit past¹² binnen de ruimte die op het verkeersnetwerk, in de parkeervoorzieningen en binnen de milieuregeling (met name voor geluid en externe veiligheid) aanwezig is. Geef aan welke bandbreedte van invulling mogelijk is binnen de berekende beschikbare ruimte.

Een belangrijk gegeven bij deze verkenning zijn ramingen voor de samenvallende bezoekerspieken per sector of specifieke activiteit binnen een sector.

¹⁰ De Wijkvereniging Oud Voorburg (Bijlaage 4 nummer 9) vraagt nog om in te gaan op het Verkeers- en Vervoersplan Leidschendam-Voorburg. De VBF (bijlage 4 nummer 20) plaatst kanttekeningen bij de beschrijving van het planologische kader.

¹¹ Bijvoorbeeld bioscoop of discotheek. De insprekers willen hierover duidelijkheid hebben.

¹² Ga daarbij conform inspraakreactie bijlage 4 nummer 20 uit van maximale benutting.

Bezoekersraming

Geef in het MER inzicht in de bezoekersstromen voor het gehele project door de ramingen uit de startnotitie voor de standaardsituatie (stadion voor 70% bezet) en de maximale situatie (stadion 100% bezet) aan te vullen met ramingen voor het bezoek aan de commerciële activiteiten. Geef aan hoe wordt voorkomen dat het verkeer voor het bezoek aan het stadion samenvalt met het gebruikelijke spitsverkeer in de avond.

Ga voor de standaard en de maximale situatie na welke verschillen optreden bij wedstrijden op een doordeweekse avond, de zaterdagmiddag of -avond en de zondagmiddag door samenloop met meer of minder drukte van woon-werkverkeer en bezoek aan de commerciële activiteiten¹³.

Gebruik deze raming om te bepalen welke ruimte er nog is voor aanvullende commerciële activiteiten (zie hiervoor) en om knelpunten in de vorm van parkeeroverlast, aan- en afvoerproblemen voor bezoekers en overige hinder te beschrijven.

Onderbouw de raming, bijvoorbeeld met literatuurverwijzingen of (globale) exploitatiegegevens.

Gegevens over de voorgenomen activiteit en te treffen maatregelen

Geef in het MER kaarten/afbeeldingen van de te realiseren bebouwing (aanzicht, volumes, functies, bouwhoogten) en geef plattegronden waarop de ligging van de totale voorgenomen activiteit in de omgeving duidelijk is aangegeven. Besteed daarbij in het bijzonder aandacht aan de ontsluiting, de plekken in de omgeving waar maatregelen worden genomen en de ligging van hindergevoelige functies en bestemmingen. Geef duidelijk aan hoe de bezoekersstromen naar het stadion komen en welke maatregelen zijn voorzien (respectievelijk kunnen worden overwogen) om dit goed te reguleren¹⁴. Denk daarbij ook aan de bereikbaarheid voor hulpdiensten¹⁵. Kies voor deze beschrijving van de bezoekersstromen een voldoende ruim studiegebied waardoor de herkomst en bestemming beschreven kan worden.

Ga in op de gehanteerde parkeernormen, alsmede de opzet, het gebruik en de regulering van het parkeren voor de verschillende deelactiviteiten.

4.2 Alternatieven

Meest milieuvriendelijk alternatief

De beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) is verplicht. Het mma moet uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Dat laatste impliceert in principe dat het meest milieuvriendelijke alternatief betrekking heeft op de meest milieuvriendelijke inrichting van het Foreparkterrein met een stadion en commerciële activiteiten. (De beschrijving en afweging van locatiealternatieven en het benoemen van de meest milieuvriendelijke locatie is reeds besproken bij §3.2.)

De startnotitie geeft al een goed overzicht van mogelijke maatregelen in het kader van het meest milieuvriendelijke alternatief voor de locatie Forepark.

¹³ In het bijzonder als deze ook grote geconcentreerde bezoekerstromen zouden aantrekken zoals een bioscoop of discotheek.

¹⁴ Ga daarbij in op de vragen die hierover in de inspraak naar voren komen (reactie bijlage 4 nummer 2, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14 en 19) en bespreek hoe groot de kans is dat station Voorburg wordt gebruikt voor aanvoer van stadionbezoekers en welke hinder dat eventueel kan veroorzaken.

¹⁵ Tijdens het locatiebezoek bleek dat bijvoorbeeld voor hulpdiensten diverse maatregelen voor extra bereikbaarheid zijn voorzien die niet in de startnotitie stonden.

Ook wordt terecht aangegeven dat het accent van het mma moet liggen in het tegengaan en verminderen van de gesignaleerde negatieve milieueffecten. De Commissie adviseert het accent verder vooral te leggen op het bespreken van maatregelen ter bevordering van de leefbaarheid.

Nulalternatief en referentiesituatie

Naar de mening van de Commissie is er geen reëel nulalternatief, omdat het niet mogelijk is de doelen van de initiatiefnemer te realiseren zonder de voorgenomen activiteit – of een vergelijkbare activiteit – uit te voeren.

Als referentie bij de vergelijking van alternatieven moet de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen beschreven worden op de locatie Forepark en zijn omgeving conform de opzet in de startnotitie.

Betrek hierbij het gehele gebied waar invloeden merkbaar kunnen zijn van het voornemen. Ga ook kort in op de veranderingen bij het oude stadion.

5. MILIEUASPECTEN

5.1 Algemeen

Beschrijf de milieugevolgen van de voorgenomen activiteit (en het meest milieuvriendelijke alternatief) en relateer deze aan de huidige milieusituatie inclusief autonome ontwikkeling. Geef aan dat het uitvoeren van de voorgenomen activiteit naast realisering van de diverse andere (vastgestelde) plannen in het studiegebied (de autonome ontwikkeling) niet tot onaanvaardbare of onoplosbare knelpunten leidt.

De manier waarop milieugevolgen zijn bepaald, dient inzichtelijk en controlebaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar achtergrondrapporten¹⁶.

5.2 Verkeer en vervoer

In de startnotitie en de achtergrondrapporten staan voor verkeer en vervoer verschillende cijfers en berekeningsmethoden. Dit scheidt verwarring. Verkeer en vervoer moet integraal worden bekeken en de cijfers moeten éénduidig te herleiden zijn uit de bezoekersramingen en de gegevens over de bestaande situatie en autonome ontwikkeling.

Op basis van een overzicht van de bestaande en toekomstige situatie voor verkeer en vervoer moet duidelijk worden gemaakt dat de geplande verkeer- en vervoersvoorzieningen per vervoerswijze toereikend zijn voor het opvangen van de geraamde bezoekersaantallen op de verwachte tijden in samenloop met de normale vervoerstromen op dat tijdstip. Kies een studiegebied dat voldoende groot is om aan te tonen wat het effect van de bezoekersstromen zal zijn. Kijk daarbij zowel naar de verkeerskundige aspecten als naar de aspecten van (sociale) veiligheid.

¹⁶ Deze moeten te zijner tijd dan ook ter visie worden gelegd.

5.3 Woon- en leefmilieu

Geluid

De geluideffecten van het stadion zijn reeds toereikend in beeld gebracht¹⁷ in de akoestische rapporten. Ook de indirecte hinder is in beeld gebracht.

Deze gegevens kunnen in het MER worden geïntegreerd en waar nodig geactualiseerd voor de (geluideffecten van) mogelijke verkeersmaatregelen.

Uit de akoestische rapporten valt af te leiden dat op de stadiongebruiksdagen bij diverse bestaande en nog te bouwen woningen langs de ontsluitingswegen de geluidgrenswaarden worden overschreden die eerder bij bestemmingsplan zijn vastgesteld. Het MER dient aan te geven welke nieuwe besluitvorming op ruimtelijke ordeningsniveau (reconstructie maatregelen, verruiming grenswaarden) in verband hiermee wordt voorbereid.

Lucht

In de startnotitie staat dat luchtverontreiniging in het MER niet verder wordt behandeld, omdat er geen probleem zou zijn. Om dit te kunnen controleren is inzage nodig in de achtergrond documenten waarop figuur 3.3 in de startnotitie is gebaseerd. Het lijkt erop dat de contouren in figuur 3.3 uitsluitend betrekking hebben op de bijdragen van de rijkswegen. De effecten van het voornemen moeten nog worden toegevoegd.

Geef in het MER de huidige en toekomstige concentraties voor NO₂ en fijn stof (PM₁₀) weer en de verandering van deze stoffenconcentraties als gevolg van de toename van het verkeer. Geef op kaart aan waar:

- de jaargemiddelde grenswaarden van 40 µg/m³ voor fijn stof en NO₂ worden overschreden;
- de jaargemiddelde concentratie van 30 µg/m³ voor fijn stof wordt overschreden¹⁸;
- de hoogste waarden voor NO₂ en fijn stof voorkomen en hoe hoog die zijn.

Externe veiligheid

Naar externe veiligheid is al onderzoek uitgevoerd. Hieronder volgen enkele kanttekeningen bij dat onderzoek ten behoeve van het MER.

- Voor het MER zullen alle personen die zich in het gebouw bevinden beschouwd moeten worden bij de berekening van het groepsrisico. Daarom is het noodzakelijk om ook het gebruik voor de commerciële functies inzichtelijk te maken en in de berekening te betrekken.
- In de startnotitie worden de externe veiligheid vanuit de autosnelweg en vanuit de gasleidingen verschillend behandeld. Geef aan waarom.
- In het onderliggende onderzoek wordt voor de gebruikstijd van het stadion gerekend met de factor 1/100. De gebruikelijke factor is 1/48. Een keuze voor 1/100 moet beter worden onderbouwd.
- De risico's van beide aardgastransportleidingen zijn niet beschouwd in termen van groepsrisico en het tracé is niet op de kaart ingetekend. Dat moet in het MER wel gebeuren.

¹⁷ In paragraaf 3.4.1 van de startnotitie staat dat er destijds onvoldoende gegevens voor handen waren voor de beschrijving van de bestaande geluidbelasting. De Commissie constateert echter dat in het akoestisch onderzoek uitgebreid en afdoende wordt ingegaan op de geluidbelasting van het bestaande wegverkeer, inclusief de autonome ontwikkeling. Een aanvullende beschouwing van andere achtergrondgeluidbronnen (bijvoorbeeld het geluid van bedrijven) zal naar verwachting in een gebied dat ligt in de oksel van het Prins Clausplein geen invloed hebben op het gegeven totale geluidbeeld.

¹⁸ De waarde van 30 µg/m³ als jaargemiddelde geldt als indicator voor het optreden van een concentratie van 50 die maximaal 35 maal per jaar mag worden overschreden.

Lichthinder

Het aspect *lichthinder* is uitgebreid besproken in een drietal notities met bijbehorende berekeningsrapporten. Daarin wordt op adequate wijze aangetoond dat wordt voldaan aan de in vigerende criteria inzake lichtemissie naar de omgeving en het beperken van lichthinder¹⁹. Wel zal de stadion- en terreinverlichting na 23:00 uur moeten worden uitgeschakeld vanwege plaatselijke overschrijding van de strengere criteria voor de nachtperiode.

De hoofdconclusies van deze onderzoeken dienen in het MER te worden vermeld. Omdat er nog onzekerheden zijn, verdient het aspect vermelding bij leemten in kennis en evaluatie.

Overige hinder

De omwonenden verwachten veel hinder van “zwervende” supporters. In de startnotitie is daar te weinig aandacht voor.

Het MER moet meer duidelijkheid geven over de mogelijkheid dat dit soort hinder optreedt en over de te nemen maatregelen om dit te voorkomen.

Gegeven het hoge achtergrondgeluidniveau en de goede ontsluiting van het terrein hoeft hinder tijdens de aanleg (bouwverkeer, -geluid) niet in het MER aan de orde te komen. Dit kan bij de vergunningverlening worden geregeld.

5.4 Overige milieuaspecten

De milieuaspecten bodem, water, natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie kunnen worden uitgewerkt conform het voorstel in de startnotitie.

Het MER kan voor deze milieuaspecten beknopt blijven, omdat zij voor de besluitvorming minder belangrijk zijn dan de hiervoor genoemde milieuaspecten. De informatie in de startnotitie en de achtergrondrapporten is dan ook toereikend, behalve dat:

- voor water beter moet worden onderbouwd hoe aan waterbergingsnorm voor het gebied wordt voldaan²⁰;
- het MER een afweging dient te bevatten over de afdekking van de voormalige stortplaats: de keuze voor een klinkerbestrating heeft immers zowel voordelen (betere infiltratie van regenwater) als nadelen (verspreiding van verontreinigingen en ontsnappen van gas);
- moet worden aangegeven hoe de waterkerende functie van de polderkaden, waarin immers ook al een gasleiding ligt, afdoende wordt beschermd.

¹⁹ Notitie 090701.ball d.d. 9 juli 2003 met bijbehorend berekeningsrapport d.d. 5 juli 2003; Notitie 180701.ball d.d. 18 juli 2003 met antwoorden op opmerkingen van DGMR inzake bovengenoemde rapportage; Notitie 260901.ball d.d. 26 september 2003 met bijbehorend berekeningsrapport q0907xx.ball d.d. 25 september 2003. De beoordeling van de lichtemissie naar de omgeving (zowel woningen als omringende wegen) heeft plaatsgevonden aan de hand van de richtlijnen van de NSVV (Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde). Genoemde richtlijnen vormen voor de Nederlandse situatie het gebruikelijke en tevens van kracht zijnde referentiekader.

²⁰ Zoals staat op pagina 45 van de startnotitie. In §3.3 van dit richtlijnenadvies werd overigens al voorgesteld de Watertoetsinformatie in het MER op te nemen.

6. OVERIGE RICHTLIJNEN

Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit moeten met de referentie worden vergeleken om zo een inzicht te geven van de veranderingen die in het gebied zullen optreden. Varianten kunnen onderling worden vergeleken en beoordeeld.

Betrek in de vergelijking de doelstellingen uit de startnotitie.

Evaluatieprogramma

Bij het besluit over het bestemmingsplan moet worden aangegeven hoe en wanneer een evaluatieonderzoek wordt verricht om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te vergelijken. Het verdient aanbeveling het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek bevat, vanwege de sterke koppeling tussen onzekerheden in de prognoses, de eventuele leemten in kennis en het evaluatieonderzoek.

Vorm en presentatie

Gebruik goed en recent kaartmateriaal met duidelijke legenda's. Neem ten minste één kaart op met alle in het MER gebruikte topografische namen. Zorg voor een publieksvriendelijke samenvatting waarin de belangrijkste keuzemogelijkheden met hun beoordeling overzichtelijk staan weergegeven.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 8 juni 2004 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

	Commissie voor de milieu-omgeving
ingekomen:	- 9 JUNI 2004
nummer	1440-01
doosnummer	
locatie	Milieuwet, Postbus 12 651, 2500 DP Den Haag
kopie naar	

Gemeente Den Haag
Dienst Stadsbeheer

Milieu en Vergunningen

Commissie voor de m.e.r.
T.a.v. mw. drs. M. van Bok
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Uw brief van
-
Uw kenmerk
-
Oms kenmerk
SB 2004-13720
Aantal bijlagen
1
Datum
8 juni 2004

Onderwerp
Startnotitie / concept MER Nieuw Stadion Den Haag

Geachte commissie,

Hierbij deel ik u mede dat wij via Tarw bv te Deventer, u digitaal en per post in zevenvoud de startnotitie / concept MER Nieuw Stadion Den Haag laten doen toekomen. De startnotitie / concept MER ligt van 10 juni tot en met 8 juli 2004 ter inzage. Als bijlage hierbij treft u aan de tekst van de kennisgeving van de tervisielegging. Een afdruk van de publicatie in huis-aan-huiskrant De Posthoorn zal ik u later toesturen.

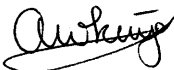
De Stichting Stadionontwikkeling Den Haag en Ballast Nedam Ontwikkeling BV uit Nieuwegein treden op als initiatiefnemer. Het college van burgemeester en wethouders van Den Haag treedt op als bevoegd gezag. Het m.e.r. plichtig besluit bestaat uit de procedure op grond van artikel 19 Wro, vooruitlopend op het op te stellen bestemmingsplan.

Wij zenden u de startnotitie met het verzoek een advies uit te brengen aan het bevoegd gezag voor de richtlijnen voor de inhoud van het definitieve milieueffectrapport. Uw advies kunt u sturen naar:

Gemeente Den Haag, Dienst Stadsbeheer, Milieu en Vergunningen
T.a.v. mw. drs. A.W. Kuijer
Interne postcode PG_02.47
Postbus 12 651
2500 DP Den Haag

Van de binnangekomen reacties van inspecteurs en wettelijke adviseurs zullen wij u een afschrift toezenden.

Hoogachtend,

A.W. Kuijer
Dienst Stadsbeheer
Milieu en Vergunningen
Afdeling Beleid
Beleidsmedewerker milieu
Coördinator m.e.r.

Verichtingen bij
Adrienne Kuijer
Afdeling
Milieu en Vergunningen
Beleidsmedewerker
Paviljoensgracht 1

Doelnummer
070 - 353 6355
Fax
070 - 353 6490

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie
in Haagsche Courant 25 juni 2004
en in De Posthoorn d.d. 9 juni 2004

 Gemeente Den Haag

G E M E E N T E B E R I C H T E N

*Startnotitie/concept Milieueffectrapport
Nieuw Stadion Den Haag*

Onderwerp
Burgemeester en wethouders hebben een startnotitie/concept Milieueffectrapport (MER) ontvangen van de Stichting Stadionontwikkeling Den Haag en Ballast Nedam Ontwikkelingsmaatschappij BV uit Nieuwegein, voor de realisatie van een voetbalstadion en commerciële activiteiten op het bedrijventerrein Forepark.

Procedure
Het voetbalstadion en de commerciële activiteiten zullen worden vastgelegd in een bestemmingsplan. Vooruitlopend op de besluitvorming over dit bestemmingsplan willen de initiatiefnemers starten met de bouw van het stadioncomplex en (het eerste deel van) de commerciële functies. Hiertoe wordt de procedure op grond van artikel 19 Wro gevolgd. De verwachting is dat de nieuwe activiteiten gezamenlijk meer dan 500.000 bezoekers per jaar aantrekken. Voor een dergelijk initiatief moet de procedure van milieueffectrapportage doorlopen worden. De startnotitie/concept MER Nieuw Stadion Den Haag bevat alle ingrediënten voor een MER en wordt als concept MER gepresenteerd. De inspraakreacties kunnen zich in dit geval beperken tot de aspecten die nog niet of onvoldoende zijn uitgewerkt in dit concept. Het college van B & W stelt de richtlijnen op waaraan het definitieve MER zal moeten voldoen.

Inspraak
Een ieder kan opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de nog op te stellen richtlijnen kenbaar maken aan het college van B & W. Deze opmerkingen kunnen vanaf heden t/m 22 juli 2004 schriftelijk worden ingediend onder vermelding van Inspraakreactie startnotitie m.e.r. Nieuw Stadion Den Haag. Uw persoonlijke gegevens worden niet bekendgemaakt als u daar in een aparte brief bij de, van persoonlijke gegevens ontdane, schriftelijke opmerkingen om vraagt.

College van burgemeester en wethouders
O.v.v. Inspraakreactie startnotitie m.e.r.
Nieuw Stadion Den Haag
Postbus 12600
2500 DJ Den Haag

Inzage
De startnotitie/concept MER Nieuw Stadion Den Haag ligt vanaf heden t/m 22 juli 2004 op werkdagen tijdens kantooruren ter inzage bij het Gemeentelijk ContactCentrum in het atrium van het stadhuis, Spui 70, Den Haag. De balie is op maandag t/m vrijdag geopend van 9.00 uur tot 16.00 uur en donderdag tot 20.00 uur. Tevens ligt de startnotitie/concept MER Nieuw Stadion Den Haag tijdens bovengenoemde termijn ter inzage op het Stadsdeelkantoor Leidschenveen-Ypenburg, Frits Diepenlaan 1, Den Haag.

Startnotitie/concept Milieueffectrapport Nieuw Stadion Den Haag

Onderwerp

Burgemeester en wethouders hebben een startnotitie/concept Milieueffectrapport (MER) ontvangen van de Stichting Stadionontwikkeling Den Haag en Ballast Nedam Ontwikkelingsmaatschappij BV uit Nieuwegein, voor de realisatie van een voetbalstadion en commerciële activiteiten op het bedrijventerrein Forepark.

Procedure

Het voetbalstadion en de commerciële activiteiten zullen worden vastgelegd in een bestemmingsplan. Vooruitlopend op de besluitvorming over dit bestemmingsplan willen de initiatiefnemers starten met de bouw van het stadioncomplex en (het eerste deel van) de commerciële functies. Hiertoe wordt de procedure op grond van artikel 19 Wro gevolgd. De verwachting is dat de nieuwe activiteiten gezamenlijk meer dan 500.000 bezoekers per jaar aantrekken. Voor een dergelijk initiatief moet de procedure van milieueffectrapportage doorlopen worden. De startnotitie/concept MER Nieuw Stadion Den Haag bevat alle ingrediënten voor een MER en wordt als concept MER gepresenteerd. De inspraakreacties kunnen zich in dit geval beperken tot de aspecten die nog niet of onvoldoende zijn uitgewerkt in dit concept. Het college van B & W stelt de richtlijnen op waaraan het definitieve MER zal moeten voldoen.

Inspraak

Een ieder kan opmerkingen met betrekking tot de inhoud van de nog op te stellen richtlijnen kenbaar maken aan het college van B & W (adresblok 1). Deze opmerkingen kunnen van 10 juni t/m 8 juli 2004 schriftelijk worden ingediend onder vermelding van Inspraakreactie startnotitie m.e.r. Nieuw Stadion Den Haag. Uw persoonlijke gegevens worden niet bekendgemaakt als u daar in een aparte brief bij de, van persoonlijke gegevens ontdane, schriftelijke opmerkingen om vraagt.

Inzage

De startnotitie/concept MER Nieuw Stadion Den Haag ligt van 10 juni t/m 8 juli 2004 op werkdagen tijdens kantooruren ter inzage bij het Gemeentelijk ContactCentrum (adresblok 1). Tevens ligt de startnotitie/concept MER Nieuw Stadion Den Haag tijdens bovengenoemde termijn ter inzage op het Stadsdeelkantoor Leidschenveen-Ypenburg (adresblok 4).

4

Stadsdeelkantoren
De recepties van de stadsdeelkantoren zijn geopend van 8:00 tot 16:30 uur.

- Centrum: Spui 70, 2511 BT Den Haag, telefoon: 353 2000
- Escamp: Genemuidenstraat 208, 2545 NZ Den Haag, telefoon: 353 5900
- Haagse Hout: Het Kleine Loo 364, 2592 CK Den Haag, telefoon: 353 5800
- Laak: Slachthuisplein 25, 2521 EC Den Haag, telefoon: 353 7700
- Loosduinen: Kleine Keizer 3, 2553 CV Den Haag, telefoon: 353 7900
- Scheveningen: Scheveningsweg 303, 2584 AA Den Haag, telefoon: 353 5600
- Segbroek: Sportlaan 40, 2566 LB Den Haag, telefoon: 353 5700
- Leidschenveen-Ypenburg: Frits Diepenlaan 1, 2497 DV Den Haag, telefoon: 353 6100

1

College van burgemeester en wethouders
Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Gemeentelijk ContactCentrum
Spui 70, tel.: 353 3000 en per email: contactcentrum@dss.denhaag.nl

Geopend ma. t/m wo. en vr. van 9:00 tot 16:00 uur, do. van 9:00 tot 20:00 uur.

Deze publicatie ligt nog één jaar vanaf publicatiedatum ter inzage.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: De Stichting Stadionontwikkeling Den Haag en Ballast Nedam Ontwikkeling BV

Bevoegd gezag: gemeente Den Haag

Besluit: besluit artikel 19 WRO

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C10.1

Activiteit: het realiseren van een stadioncomplex, commerciële activiteiten en parkeervoorzieningen

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 9 juni 2004

richtlijnenadvies uitgebracht: 11 augustus 2004

Bijzonderheden: Omdat een bouwvergunning eerste fase voor het stadion door de rechter werd geschorst, moest een nieuw bestemmingsplan met m.e.r. worden voorbereid. Daarbij kon goed gebruik worden gemaakt van alle informatie die al was verzameld. De Commissie heeft deze informatie op juistheid en volledigheid getoetst en vooral aangegeven waarop het MER zich in aanvulling op deze informatie nog moet richten. De gemeente Den Haag heeft aangegeven het MER onder meer te willen gebruiken om de randvoorwaarden voor het aanvullende programma scherper te bepalen en verder het eerdere onderzoek te actualiseren. Er komt een integraal MER komt, waarin zowel bestaande als nieuwe gegevens bijeen zijn gebracht.

Samenstelling van de werkgroep:

drs. F.A.M. Claessen

ing. R.P.M. Jansen

drs. H.H. Snel

drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

drs. M. van Eck

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20040619	T. Bik- Vreeswijk	Den Haag - Leidschenveen	20040705
2.	20040624	Stichting Stedebouw & Stadsherstel	Den Haag	20040705
3.	20040628	Stichting Stedebouw & Stadsherstel	Den Haag	20040707
4.	20040629	Stichting Stedebouw & Stadsherstel	Den Haag	20040707
5.	20040625	G.F.J. Kruijtzter	Voorburg	20040707
6.	20040706	Gemeente Leidschendam	Voorburg	20040709
7.	20040707	Stichting "Mooi Voorburg"	Voorburg	20040709
8.	20040706	het college van Burgemeester en Wethouders van Pijnacker-Nootdorp	Pijnacker	20040712
9.	20040702	Wijkvereniging Oud Voorburg	Voorburg	20040712
10.	20040706	Vereniging Houdt Vlietrand Groen	Voorburg	20040712
11.	20040706	Vereniging Ondernemend Oud Voorburg	Voorburg	20040714
12.	20040706	Ontwikkelingsbedrijf Leidschenveen c.v.	Leidschenveen	20040714
13.	20040707	Vereniging van Eigenaren Schoolstraat 45-53 'In de Wereldt is veel Gevaer'	Voorburg	20040714
14.	20040707	MKB Leidschendam Voorburg	Voorburg	20040714
15.	20040707	Fietsersbond Den Haag e.o.	Den Haag	20040714
16.	20040708	Stichting Stedebouw & Stadsherstel	Den Haag	20040714
17.	20040712	ing. P.R. Zaal	Den Haag	20040720
18.	20040717	Stichting Stedebouw & Stadsherstel	Den Haag	20040727
19.	20040720	Rijkswaterstaat, directie Zuid-Holland	Rotterdam	20040727
20.	20040721	Petten, Tideman & Stassen Advocaten, namens Vereniging Beheer Forepark	Den Haag	20040727
21.	20040721	Kopersvereniging Acacia	Den Haag	20040727

**Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Nieuw Stadion Den haag**

De gemeente Den Haag wil een nieuw voetbalstadion voor ADO realiseren op het bedrijventerrein Forepark bij het Prins Clausplein. Ook moet er ruimte komen voor commerciële activiteiten. Mede als gevolg van een rechterlijke uitspraak over eerdere besluitvorming over dit stadion wordt nu milieueffectrapportage (m.e.r.) gedaan bij een besluit ex artikel 19 WRO. In de m.e.r. zal het tegengaan van hinder een belangrijk onderwerp zijn.

ISBN 90-421-1359-6